

OCENJEVALNI OBRAZEC ZA VREDNOTENJE RAZLAGALNEGA SPISA

**ŠOLSKO SELEKCIJSKO TEKMOVANJE S PODROČJA SLOVENŠČINE
ZA CANKARJEVO PRIZNANJE 2022/2023**

- 3. in 4. letnik – gimnazijski programi**
3. in 4. letnik – srednji strokovni programi
1. in 2. letnik – poklicno-tehniški programi

Janez Menart: *Srednjeveške pridige in balade*

Ta obrazec po tekmovanju vstavite v žigosani list A3, na katerega je tekmovalec napisal razlagalni spis. Obrazca ne ločujte od spisa, da ne pride do zamenjave.

Ime in priimek tekmovalca (ali šifra): _____

Ime in priimek 1. ocenjevalca: _____

Ime in priimek 2. ocenjevalca: _____

Dosežene točke: **A:** _____ **B:** _____ **C:** _____ **Č:** _____

Kriterij	
A Razumevanje – do 20 t	Doseženo število točk
Predstavitve pesniške zbirke s pomočjo pesmi in odlomkov ter ključnih besed – do 6 t	
Pojasnilo razmerja med zgodovino in umetniško upodobitvijo – do 4 t	
Pojasnilo in predstavitev dveh »junakov« Menartovih balad – do 6 t	
Razlaga odnosa družbe do »junakov« z utemeljitvijo – do 4 t	
SKUPAJ A	

Kriterij	
B Uporaba književnega znanja – do 10 t	Doseženo število točk
Poznavanje pesniške zbirke – do 6 t	
Ustrezna raba literarnovednih pojmov – do 4 t	
SKUPAJ B	

Kriterij	
C Prepričljivost osebnega odziva – do 10 t	Doseženo število točk
Oprelitev do trditve – do 2 t	
Utemeljitev z navezavo na sporočilo kronistov – do 4 t	
Izvirnost in ustvarjalnost pisanja – do 4 t	
SKUPAJ C	

Kriterij	
Č Zgradba besedila in jezikovna pravilnost – do 10 t	Doseženo število točk
Upoštevana jezikovna pravilnost – do 4 t	
Upoštevana slogovna ustreznost – do 3 t	
Upoštevana ustrezna zgradba – do 3 t	
SKUPAJ Č	

Pripombe, komentarji (ocenjevalec lahko zapiše svoja opažanja, ki so podlaga za razpravo komisije)

Datum:

Predsednik šolske komisije:

MERILA ZA VREDNOTENJE RAZLAGALNEGA SPISA

3. in 4. letnik – gimnazijski programi
3. in 4. letnik – srednji strokovni programi
1. in 2. letnik – poklicno-tehniški programi

Janez Menart: Srednjeveške pridige in balade

A RAZUMEVANJE – do 20 točk

Tekmovalec/tekmovalka:

- **predstavi pesniško zbirko s pomočjo pesmi, odlomkov in ključnih besed – do 6 točk;**

Tekmovalec/tekmovalka npr. predstavi pesniško zbirko *Srednjeveške pridige in balade* kot primer epske (pripovedne) poezije med sicer prevladujočimi lirskimi pesmimi v opusu Janeza Menarta. Gre za pesmi s tradicionalno zunanjo zgradbo, z rimo in ritmom, v njih je opisano zunanje dogajanje. V pesniški zbirki je zbranih 39 balad, to je lirsko-epskih pesnitev, napisanih realistično, ki tematizirajo bolj ali manj nenavadne dogodke iz življenja, ustvarjajo temačno vzdušje, ki napoveduje nesrečen konec. Balade so dramatično napete, pogosto je v njih dvogovor. Pridig je v zbirki šest; to so verzificirana polliterarna besedila, ki govorijo o verskih, teoloških, moralnih, bibličnih temah. V njih so opazna retorična sredstva (npr. nagovori, različne vrste ponavljanj, paralelizmi, retorična vprašanja, vzkliki, stopnjevanje ...) in jasen nauk, namenjen poslušalcem. Tako balade kot pridige opisujejo čas slovenskega poznega srednjega veka, in sicer obdobje od 1400 do 1600, ki ga je zaznamovalo raznoliko dogajanje: npr. turški vpadi, pritiski fevdalcev na tlačane, kmečki upori, pomembna vloga cerkve in samostanov, uporaba latinskega jezika, kuga in druge bolezni, protestantizem, prva knjiga v slovenskem jeziku.

Za jasno, smiselno razlago vsake ključne besede prejme po 1 točko, skupaj do 4 točke.

Tekmovalec/tekmovalka se v razlagi naveže na priložene pesmi in odlomke. Npr. o dogodkih srednjega veka nam govorita tudi baladi: *Anno Domini* nam predstavi kronista, ki popisuje dogajanje zunaj zidov samostana. Dogodki ga vznemirjajo, želi si, da bi bil tudi sam vključen v dinamično dogajanje (*»Tam zunaj je življenje, je sreča in je beda, / so rojstva, svatbe, smrti, hrup reda in nereda«*), a v nasprotju s tem *»on, kronist, ob pultu s pomakanjem peresa / samotni, tih, pozabljen si služi pot v nebesa«*. V baladi *Kronika 1599* je tudi naštet vrsta dogodkov, ki so zaznamovali 16. stoletje in ki bi jih lahko kronist zadnji dan v letu *»pisal s solzami in s krvjo«*: vojna z Benečani, potres, kmečki upori, turški vpadi, protestantizem, kuga, nov koledar.

Za smiselno vključitev priloženih pesmi in odlomkov v predstavitev pesniške zbirke prejme še 2 točki. Za pomanjkljivejši zapis se odšteje ustrezno število točk.

– **pojasni razmerje med zgodovino in umetniško upodobitvijo – do 4 točke;**

Pri pojasnjevanju razmerja med zgodovino in umetniško upodobitvijo se naveže na priložene odlomke, jih parafrazira ali nadgradi z lastnim razmišljanjem, npr. Menart v spremni besedi meni, da je predmet umetnosti vedno človek, njegova osebna zgodba: bodisi tragična bodisi vesela. Za umetnika je npr. povsem vseeno, koliko ljudi je padlo v nekem boju, to namreč sodi v zgodovino. Pravi umetnik zna iz obrobnih dogodkov zgodovine ustvariti velika dela. Umetniška upodobitev zgodovine lahko temelji tudi na mitih, medtem ko mora biti zgodovina očiščena vseh mitov (zapis P. Vodopivca).

Tudi v priloženih pesmih opazimo razmišljanje o odnosu med zgodovino in njeno upodobitvijo. Kronist v baladi Anno Domini se zaveda, da bo naslednjim rodovom ostalo samo tisto, kar on zapiše. A hkrati tudi on ne popiše prav vsega, pač pa samo tisto, kar mu predstojnik veli. Čas primerja z lipo, s katere se usipa listje – tako se usipajo dnevi z veje let.

V baladi Kronika 1599 je stoletje, ki se zaključuje, označeno kot mrtvo. Ostal je le še zadnji – edini živi dan. Balado zaključuje ironično, ko pravi, da je bilo v celem stoletju srečnih le deset dni med 4. in 15. oktobrom (*»četrtemu oktobru petnajsti je sledil«*), ki so bili izbrisani zaradi uvedbe novega koledarja.

V Epilogu izvemo, da je pisec očaran nad lepoto davnih dni, zato njegov zapis o mrtvih dedih srednjega veka ni več mrtev, saj je prav s pesniško zbirko oživel za vedno.

Za jasno, smiselno in poglobljeno pojasnilo razmerja med zgodovino in umetniško upodobitvijo (z navezavo na vsaj tri priložena besedila) prejme največ 4 točke, za pomanjkljivejši zapis se odšteje ustrezno število točk.

– **pojasni, kdo so »junaki« Menartovih balad in dva predstavi – do 6 točk;**

Pričakujemo razlago, zakaj je zapis »junaki« med narekovaji: npr. v Menartovih baladah ne moremo govoriti o pravih junakih, kot jih poznamo iz drugih epskih zgodb, v katerih se borijo za visoke osebne ali družbene cilje. To so vsakdanji ljudje (možje in žene, vseh stanov in poklicev) srednjega veka, ki se borijo za preživetje – tako legalno kot nelegalno. Njihovo življenje ni veselo, njihove zgodbe se ne končajo srečno ...

Za smiselno in zaokroženo razlago pojma »junaki« prejme do 2 točki.

Predstavi poljubna dva »junaka«, npr. viteza/klativiteza, paža, jetnika, učitelja, ranjenca, tatu, kovača, galjota, čarovnico, izobraženca. Predstavitev naj vsebuje opis osebe, značajska ali drugo značilnost in opis njenega delovanja (kolikor je to razvidno iz izbrane balade).

Za jasno in poglobljeno predstavitev dveh izbranih oseb prejme do 4 točke (predvidoma 2 + 2). Za pomanjkljivejši zapis se odšteje ustrezno število točk.

- **razloži odnos družbe do njih z utemeljitvijo – do 4 točke.**

Razlaga se nanaša na odnos srednjeveške družbe do izbranih »junakov« (in ne obratno). Npr. vitez se vrne iz boja zadet v vrat in mrtev pade s konja, a vojska slavi zmago; paž opravlja nehvaležno nalogo: je glasnik slabe novice o gospodarjevi smrti, ki jo mora prinesiti gospodarjevi ženi, nič ne pomaga, da je bil gospodarjev pogreb svečan; učitelj (sholar) je ljubezenska izbira mlade vezilje, saj je spoštovan, napreden, poln nenavadne znanosti; kovač razmišlja o usodi denarja, ki ga kuje, z njim sam postaja oblast, ki podreja svet ...

Za smiselni in jasni razlagi dveh odnosov prejme do 2 točki, za utemeljitev še dodatni točki, skupaj do 4 točke.

B UPORABA KNJIŽEVNEGA ZNANJA – do 10 točk

Tekmovalec/tekmovalka:

- **pozna pesniško zbirko in predpisano dodatno literaturo – do 6 točk;**

Iz zapisa je razvidno, da pozna vsebino pesniške zbirke in predpisano literaturo.

Za poznavanje in razumevanje pesniške zbirke ter dodatne literature prejme največ 6 točk. Če se v spisu pojavijo napake zaradi nepoznavanja vsebine balad, oseb, dogajalnega kraja in časa (srednji vek), motivov iz ljudskih pesmi ipd., se odšteje ustrezno število točk.

- **uporablja ustrezne literarnovedne pojme – do 4 točke.**

V spisu uporablja ustrezne in smiselne literarnoteoretske (npr. snov, motiv, tema, slog, ideja, epsko, lirsko, balada, pridiga) in literarnozgodovinske pojme (npr. slovenska književnost v drugi polovici 20. stoletja, slovensko pesništvo prve povojne generacije).

Za ustrezno uporabo literarnoteoretskih in literarnozgodovinskih pojmov prejme največ 4 točke, zaradi nepoznavanja teh pojmov se odšteje ustrezno število točk.

C PREPRIČLJIVOST OSEBNEGA ODZIVA – do 10 točk

Tekmovalec/tekmovalka:

- **se opredeli do trditve, da je zgodovina človeštva v resnici zgodovina posameznega človeka – do 2 točki.**

Pričakovano je strinjanje s trditvijo, upoštevamo pa tudi drugačno mnenje.

Z 2 točkama vrednotimo opredelitev, ki je jasno in smiselno izražena ter na kratko utemeljena.

- **svoje razmišljanje utemelji s sporočilom priloženih pesmi (*Anno Domini* in *Kronika 1599*) – do 4 točke;**

Razmišljanje smiselno poveže s sporočilom kronista v baladi *Anno Domini*: ta beleži »življenje, ki pljuska ob stari samostan«. Kar on zapiše, bo preživelo, čeprav se zaveda, da njegovi zapisi niso pomembni za zgodovino vsega človeštva (minljivost človeka in neminljivost njegovih del). V baladi *Kronika 1599* je naštevaje dogodkov 16. stoletja kot mešanica telesnega in duševnega trpljenja ljudi. Edini srečni dnevi so bili tisti, ki niso nikjer zabeleženi, ker jih ni bilo. Ali jih sme kronist poimenovati zlata doba (»aurea aetas«)?

Za jasno in smiselno navezavo na sporočilo obeh pesmi prejme največ 4 točke (2 + 2), za pomanjkljivejši zapis se odšteje ustrezno število točk.

- **piše izvirno in ustvarjalno – do 4 točke.**

Svojo izvirnost in ustvarjalnost dokaže z zanimivim, s prepričljivim in z izvirnim pristopom do interpretacije problema, ki se razlikuje od večine preostalih spisov, npr. argumentirano zagovarja drugačno stališče od pričakovanega.

Za izvirno pisanje prejme največ 4 točke.

Č JEZIKOVNA PRAVILNOST IN ZGRADBA BESEDILA – do 10 točk

Tekmovalec/tekmovalka za jezikovno pravilnost in jezikovno ustreznost svojega spisa dobi največ 7 točk, od tega največ 4 za jezikovno pravilnost in največ 3 za slogovno ustreznost:

- 4 t – za jezikovno brezhibno nalogo z le nekaj drobnimi napakami;
- 3 t – za jezikovno dobro nalogo z le nekaterimi napakami, ki se v glavnem ne ponavljajo;
- 2 t – za jezikovno šibko nalogo z raznovrstnimi napakami, ki se ne ponavljajo;
- 1 t – za jezikovno šibko nalogo z raznovrstnimi napakami, ki se ponavljajo;

- 3 t – za slogovno brezhibno nalogo z le nekaj drobnimi napakami;
- 2 t – za slogovno dobro nalogo z le nekaterimi napakami, ki se ne ponavljajo;
- 1 t – za slogovno šibko nalogo z raznovrstnimi napakami, ki se ne ponavljajo.

Tekmovalec/tekmovalka za ustrezno zgradbo svojega spisa dobi največ 3 točke:

- 3 t – za logično členjeno in koherentno besedilo, besedilo ustrezne dolžine;
- 2 t – za logično členjeno in deloma nekoherentno besedilo ali nasprotno;
- 1 t – za deloma nelogično členjeno in deloma nekoherentno besedilo, besedilo je prekratko.

Članicam in članom šolskih komisij želimo veliko zadovoljstva pri vrednotenju.

Marjana Jus, Valentina Kobal, Vladimir Pirc